

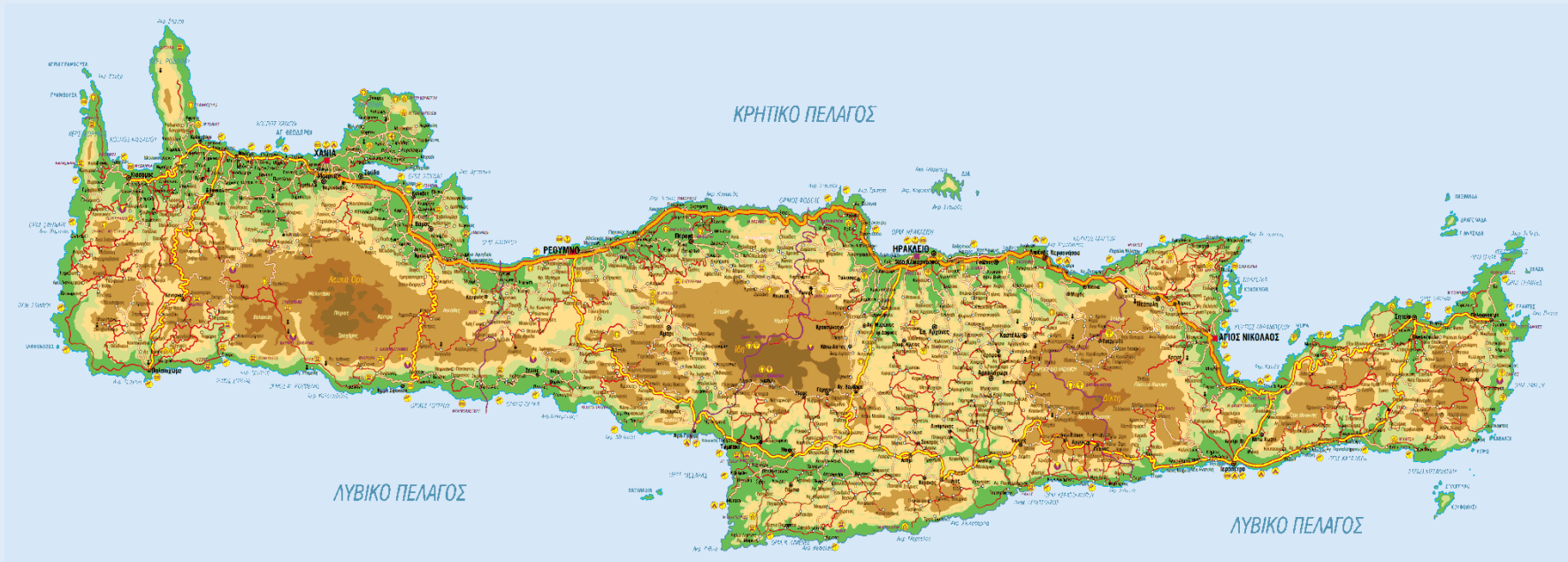
Kréta

Kréta

Κρήτη

Ostrov Kréta se nachází asi 160 km jižně od řecké pevniny – od JV cípu Peloponésu a asi 320 od Atén, přes 300 i od libyjských břehů. Na severu je omýván **Krétským mořem**, na jihu **Libyjským**. Je **největším** ostrovem Řecka a pátým největším ve Středoziemním moři. Rozloha 8.336 km², délka asi 257 km, šířka 60 – 12 km, podle posledního sčítání lidu 2011 má asi **600 000 obyvatel**. Hlavním městem ostrova je **město Iraklio (Ηράκλειο)**.

Mytologie

https://www.youtube.com/watch?v=_-TDF_J8POs

Kronos a Rheia,
460-450 př. n. l.
Metropolitní muzeum umění, New York

roh hojnosti-
Amaltheia

„Diova“ jeskyně, Idi
Ιδαίο άντρο, Ίδη
jeskyně, kde měl být podle
mytologie vychován **Zeus**
(krmila jej koza Amalthea
nebo Gaia)

Λευκά Όροι, φαράγγι Σαμαριάς

Bílé hory, kaňon Samaria

- 18 km, 3,5 km – 150 m
- národní park

- značně hornatý ostrov
- od Z: **Λευκά όρη** (Lefka ori, Bílé hory), **Ίδη** (Idi, také Ψηλορείτης, 2456 m), **Δείκτη** (Dikti)

Vai, palmový háj
SV ostrova
Βάι, φοινικόδασος

Phoenix theophrastii
endemická rostlina ve
V středomoří

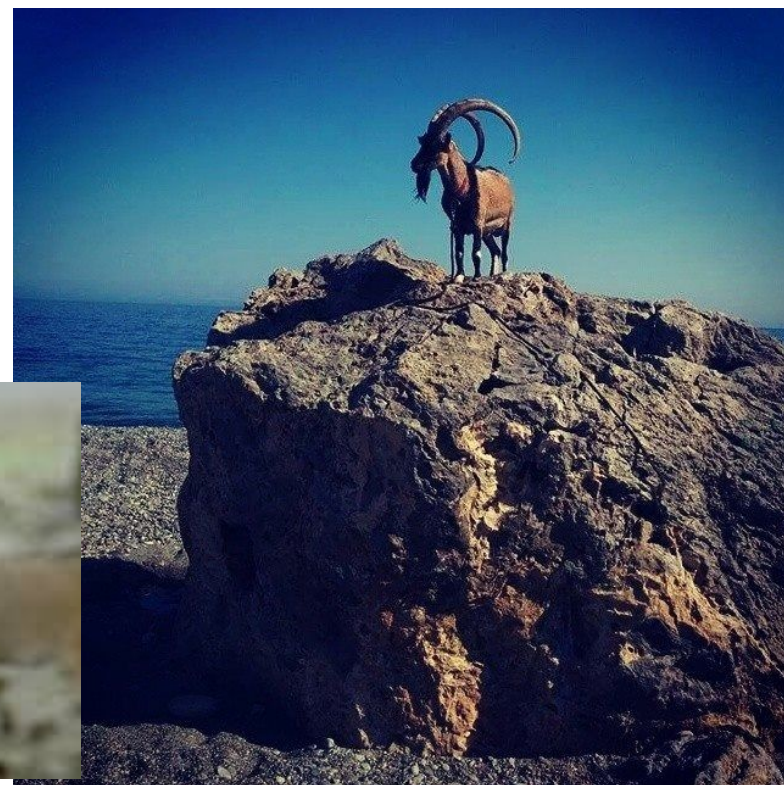

nádoba z 15. st. př. n. l.,
palác Zakros

κατσίκες κρι-κρι

kozy kri kri

řeka Almyros, ποταμός Αλμυρός

řeka Anarodaris, ποταμός Αναποδάρης,
nejdelší řeka Kréty, 40 km

sup bělohlaný, óρνιο

Kréta

Κρήτη

do 70. let hlavním zdrojem obživy obyvatelstva **zemědělství** (olivy, víno, luštěniny, v posledních letech i avokádo...),
dnes velký význam **služeb**

zemědělství – olivy, víno, luštěniny, avokádo
γεωργία – ελιές, σταφύλια, εσπεροειδή, αβοκάντο

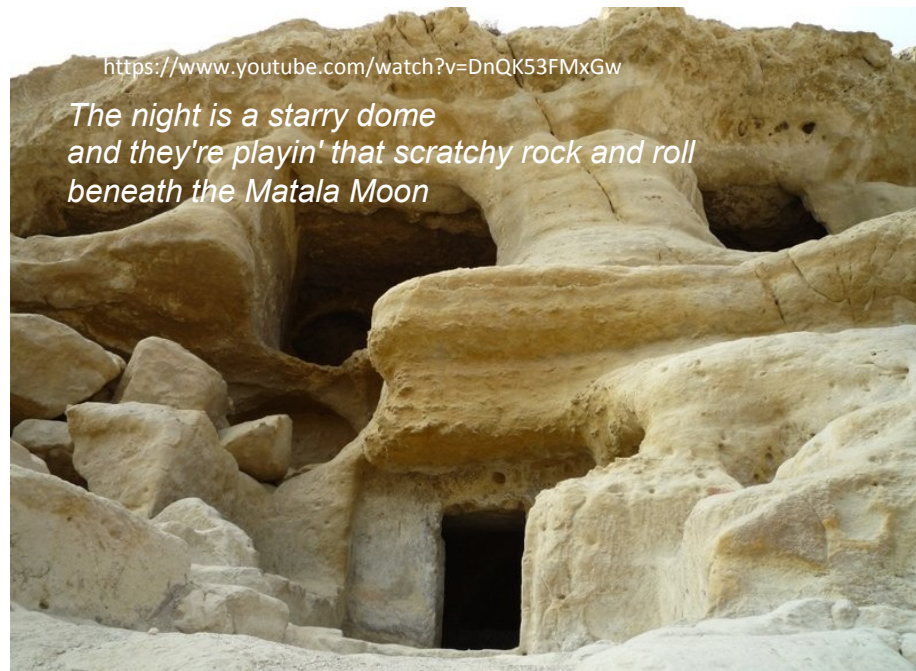
<https://www.youtube.com/watch?v=3VgQFJrsnas>

παραλία Μπάλος, βορειοδυτική Κρήτη

pláž Balos, severozápadní Kréta

παραλία Μάταλα

pláž Matala

Ελαφονήσι

Ναυάγιο: s/s Imperatrix (πλοίαρχος Ν. Μπολανάκης)

Elafonisi – „jelení ostrov“

Το ναυάγιο του σπυήλοιου s/s Imperatrix

Ostrůvek Spinalonga asi 800 m od „krétských břehů,
perfektně Benátčany opevněný, proto jej Turci dobyli až r.
1715, mnoho let po dobytí Kréty.

Na zač. 20. st. sem začali být deportováni malomocní.
Komunita, noviny, rádio... Za 2. sv. v. se ani Němci ani
Italové neodvážili na ostrov vstoupit a tak se zde
poslouchaly zprávy z Londýna a místní doktor je
dokonce tiskl a rozdával obyvatelům. S objevem léků
v 50. letech toto místo postupně ztratilo tuto funkci.
Dnes sem v v létě míří hodně turistů.

Spinalonga
Σπιναλόγκα

Ve středověku byl ostrov součástí **byzantské** říše. R. 829 obsadili ostrov **Arabové** a založili zde de facto nezávislý stát, **emirát**, hlavní město pojmenovali **Chandak** (Iraklio). Obchodovali a podnikali pirátské útoky, po více jak 100 představovali velké nebezpečí pro byzantskou říši. Zdá se, že ostrov pod jejich nadvládou ekonomicky docela vzkvétal.

R. 961 **byzantici** dobyli těžko dobyté město Chandak a získali ostrov zpět.

R. 1201 byl ostrov postoupen křižákům (4. křížová výprava, 1204 dobytí Konstantinopole, dočasný rozpad byzantské říše, definitivně se ostrov dostává do rukou **Benátčanů** r. 1211. Benátská nadvláda trvala více jak 400 let a znamenala velký rozkvět ostrova po stránce ekonomické i kulturní, v literatuře a divadle mluvíme o **krétské renesanci** (po r. 1453 přicházejí vzdělanci z Konstantinopole, která byla dobyta Osmany), vznikají významná literární a divadelní díla pod vlivem západních literatur, v kultivované formě krétského dialektu. V 16. a 17. st. sídlila v Irakliu (tehdy Candia) významná **malířská škola**, z ní vzešel malíř španělské renesance El Greco.

R. 1453 dobývají Konstantinopol osmanští **Turci**, kteří postupně dobývají ostrovy Egejského moře (1571 Kypr) R. 1645 dobývají krétské město Rethymno a obléhají Candii R. 1669 hlavní město po dlouholetém dobývání získali. Jejich nadvláda ukončila slibný kulturní rozvoj, konec krétské renesance. Velká část vzdělavců odchází (Iónské ostrovy, Benátky).

R. 1821 vypuklo **povstání** na Peloponésu, přidali se i Kréťané, zde však povstání brzy potlačeno.

νησί και κάστρο της Γραμβούσας
ostrov a pevnost **Gramvusa**
SZ Kréty

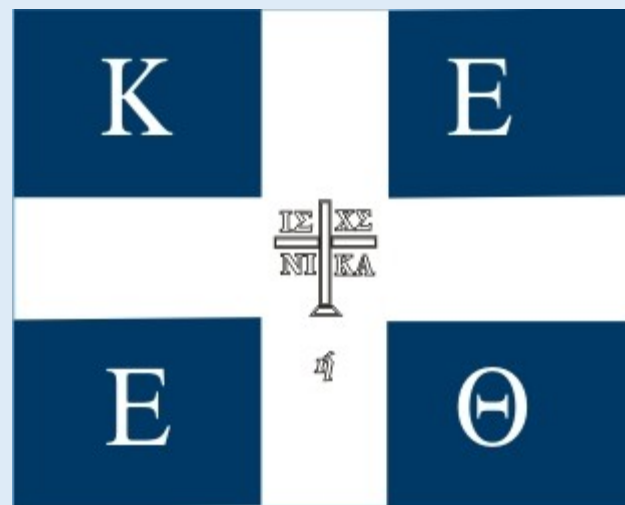
- 1824 povstalci proti osmanské nadvládě obsadili ostrůvek Gramvusa
- „partyzánské“ útoky, přepadávání lodí
- Kapodistrias pod tlakem evropských velmocí povstání potlačil

μονή Αρκαδίου
klášter Arkadiu

vlažka povstalců: **Κ** = Κρήτη, **Ε** = Ένωση
(srojení, sjednocení, myšleno s Řeckem),
Ελευθερία ή Θάνατος

- velké povstání r. 1866, centrem **klášter Arkadiu** v centru ostrova, povstání potlačeno, v klášteře asi 900 povstalců zvolilo dobrovolnou smrt před zajetím Osmany – **symbol** Krétského odporu proti osmanské nadvládě
- 1897 **autonomie** – **Krétský stát** – pod Osm. říší, kontrola evropskými velmocemi, generálním gubernátorem princ Jiří, později min. předseda El. Venizelos
- 1913 – **enosis** - Kréta součástí řeckého státu

- 2. sv. válka, 1941 Němci obsazují řecké území
- na Krétu se stahují řecké a britské jednotky
- „bitva o Krétu“ – letecký útok

krétská města

πόλεις της Κρήτης

Ηράκλειο, κρήνη Μοροζίνι, 1628

Iraklio, kašna Morozini, 1628

benátská architektura

- hl. město ostrova, Arabové přejmenovali na Chandak, Benátčané Candia
- asi 140 000 obyvatel
- letiště „Nikos Kazantzakis“, velký přístav
- Krétská univerzita

chrám sv. Marka, 1237,
nám. Eleftheria Venizelose
1669 Δεφτερδάρ Αχμέτ Πασά τζαμί

1669 chrám přeměněn na mešitu
Δεφτερδάρ Αχμέτ Πασά τζαμί

ενετική Λότζια – σήμερα δημαρχείο
benátská Loggia – dnes magistrát

benátské hradby, 15., 16. st.
ενετικά τείχη, 15^{ος}, 16^{ος} αι.
(UNESCO)

129. L'ENTRÉE DU PORT DE CANDIE

φρούριο Κούλες, 16^{ος} αι.
rennost Kules, 16. st.

Kules

Kules

Kazantzakisův hrob, pevnost Martinengo

architektura z přelomu 19. a 20. st.
(prvky „balkánské“ architektury a
neoklasicismu: – **dům Beje Sekeria**
(Κονάκι Μπέη Σεκεριά), 1893

Archeologické muzeum, Iraklio
Αρχαιολογικό Μουσείο Ηρακλείου

Ηράκλειο – λιμάνι

Iraklio – největší krétský přístav, významný osobní přístav Středomořího moře

pevnost Kules

Rethymo

Ρέθυμνο

- 34 000 obyvatel
- **přístav**, spojení s Rafinou (v sezóně) a kykladskými ostrovy (obvyklejší spojení však přes přístav v Irakliu nebo přes Chania)
- **Krétská univerzita**

φρούριο Φορτέτζα

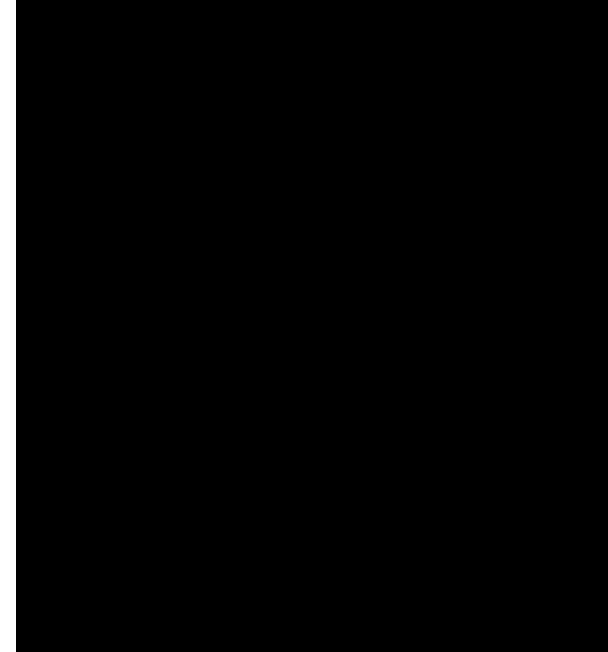
pevnost Fortezza, 16. st.,

obrana města před osmanskými útoky od moře

Fortezza, chrám sv. Mikuláše postavený Benátčany,
za Osmanů mešita Ibrahima Paši

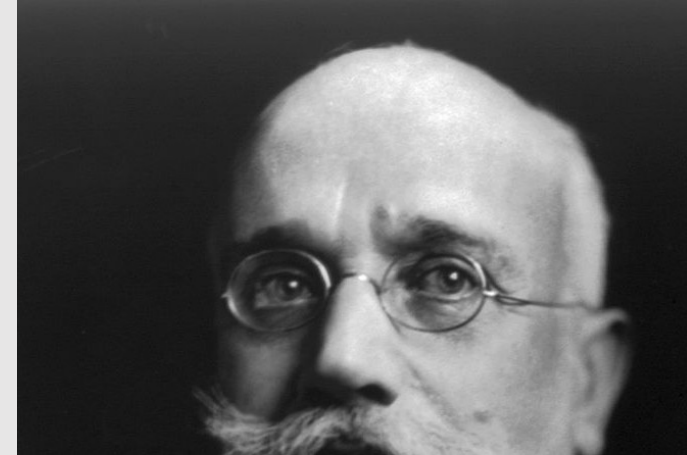
Chania za Osmanů

Chania za Benátčanů

Chania

Κυριάκος Μητσοτάκης

Kyriakos Mitsotakis

- předseda pol. strany Nea Dimokratia
- od r. 2019 min. předseda Řecka
- syn Konstantina Mitsotakise – bývalého předsedy ND a min. předsedy Řecka a potomek Venizelosovy sestry (řecké „politické dynastie“)

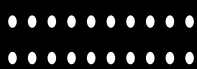

Ελευθέριος Βενιζέλος Eleftherios Venizelos

- významný politik pocházející z města Chania
- minist. předseda autonomního Krétského státu
- od r. 1910 min. předseda Řecka
- klíčová postava řecké politiky až do své smrti v r. 1936 v pařížském exilu

Venizelos a
Mustafa Kemal
Atatürk

- Ο Άγιος Νικόλαος αποτελεί την πρωτεύουσα του Νομού Λασιθίου, είναι κτισμένος στη δυτική πλευρά του κόλπου του Μεραμπέλλου και διακρίνεται για τον κοσμοπολίτικο χαρακτήρα, τα σύγχρονα τουριστικά κέντρα και τη μεγάλη εμπορική κίνηση.

Domenikos Theotokopoulos

El Greco

Δομήνικος Θεοτοκόπουλος

Ελ Γκρέκο

(1541 Iraklio – 1614 Toledo)

Kristus svlékán z roucha,

1577-1579

katedrála v Toledu

- malíř, sochař, architekt
- významný představitel španělské renesance

zřejmě autoportrét,

1595-1600

Metropolitní muzeum umění,
New York

Κρέτσκέ produkty:

νίνο / κρασί

ολινού ολεj / ελαιόλαδο

rakije zvaná tsikudia / ρακή τσικουδιά

med / μέλι

rakomelo / ρακόμελο – tsikudia s medem

svařená se skořicí a dalšíμ kořením

Typická jídla:

šneci / σαλιγκάρια

pita sfakiani / σφακιανή πίτα

pita plněná tvarohem, do těsta se přidává rakije

Mytologie

Daidalos a Ikaros, labyrint

Théseus, Minótauros, král Minós, Ariadné

Théseus zabíjí Minótaura,
attická amfora, kolem 540 př. n. l.

Louvre

Théseus a Minótauros,
Nikos Engonopulos, 1961
Muzeum Benaki, Atény

Minótauros
kylix, kolem 515 př. n. l.,
Národní archeologické muzeum, Atény

Μinojská palácová centra: Knóssos, Faistos, Mallia, Zakros
mladší doba bronzová – 2. tis. př. n. l.

Chronologi e

období starších paláců 2000-1700
př. n. l.

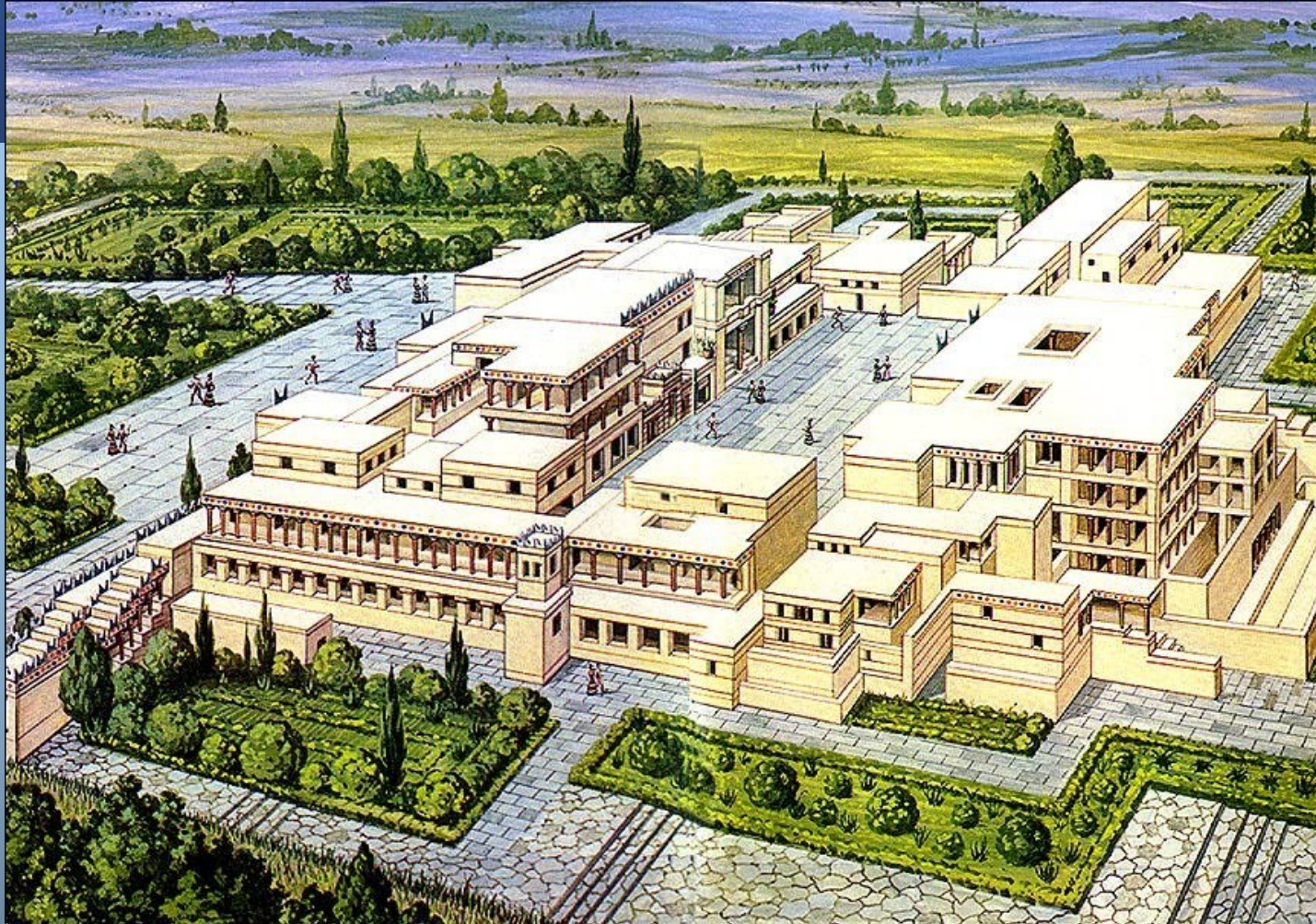
1. destrukce – cca 1700 př. n. l.

období mladších paláců 1700-1400
př. n. l.

cca 1490 příchod Achajů

cca 1375 př. n. l. všechna krétská
sídla zničena

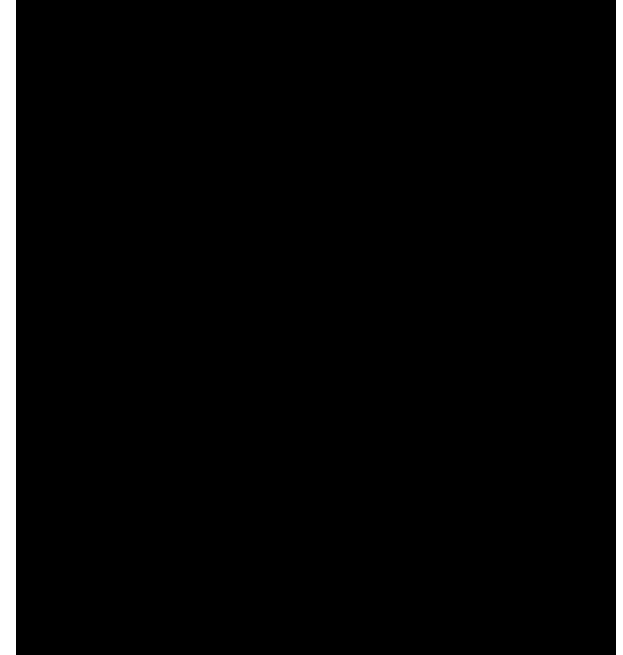
Knóssos, rekonstrukce,
největší krétský palác, centrální dvůr (asi 30 x 60 m), kolem asi 1000 místností (rezidenční,
reprezentativní, dílny, sklady..., na V straně až 4 patra, přívod vody akvaduktem, žádné
opevnění, kolem paláce město (opět neopevněné)

https://www.youtube.com/watch?v=NEpITxpRYpQ&ab_channel=%CE%95%CF%86%CF%B7%CF%BC%CF%B5%CF%81%CF%AF%CF%B4%CF%B1%CF%91%CF%9D%CF%91%CF%A4%CF%9F%CF%9B%CF%9

Knóssos – letecký pohled

Knóssos, „komnata královny“

Knóssos, trünní sál

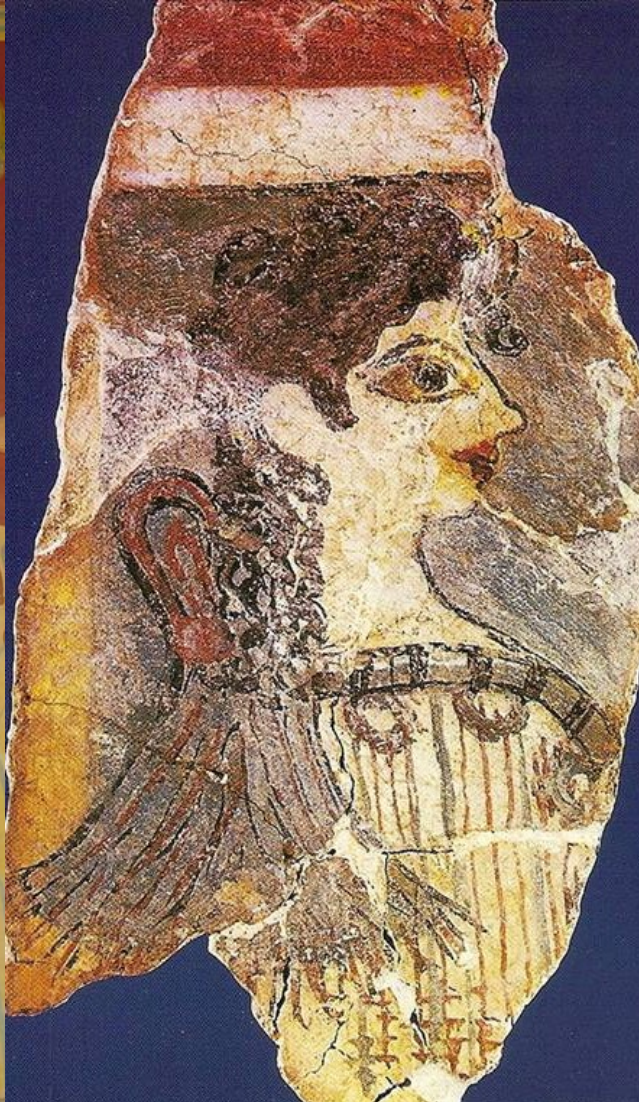
Knóssos

X2L-1251897 - © - Leonid Serebrennikov

pithoi, nádoby na zásoby

Knóssos, fresková výzdoba, mladší palácové období, Archeologické muzeum v Irakliu

Knóssos – východní vstup do paláce

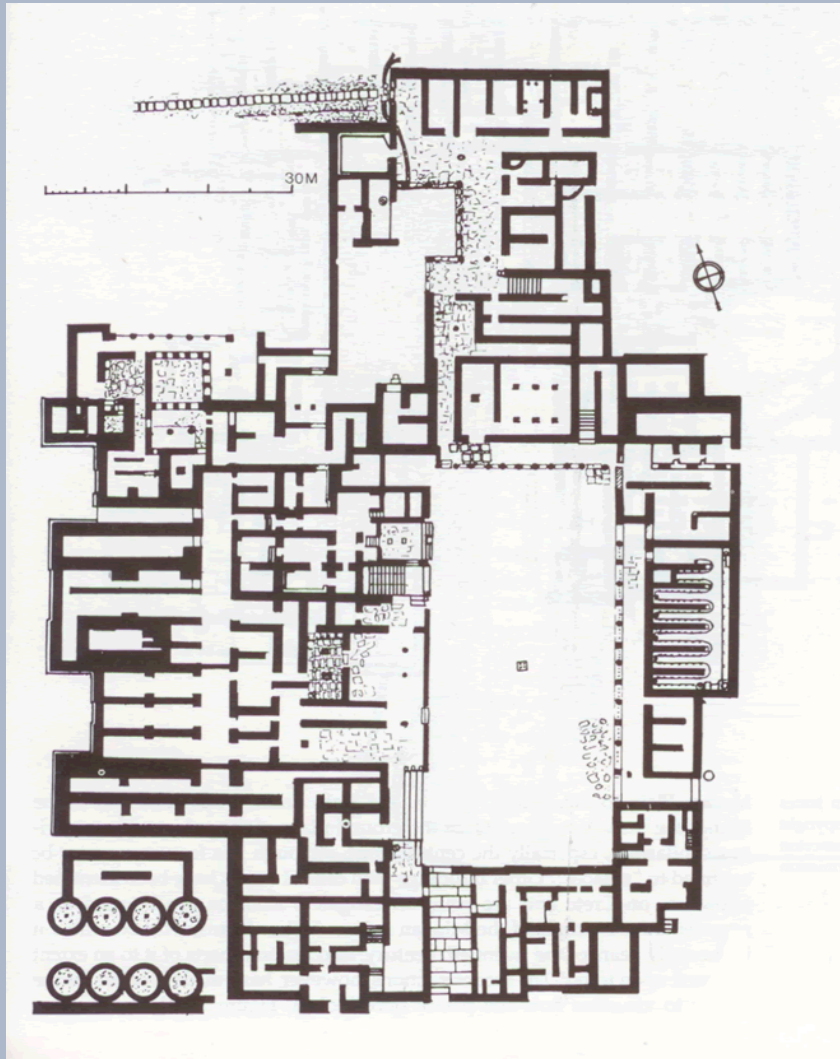

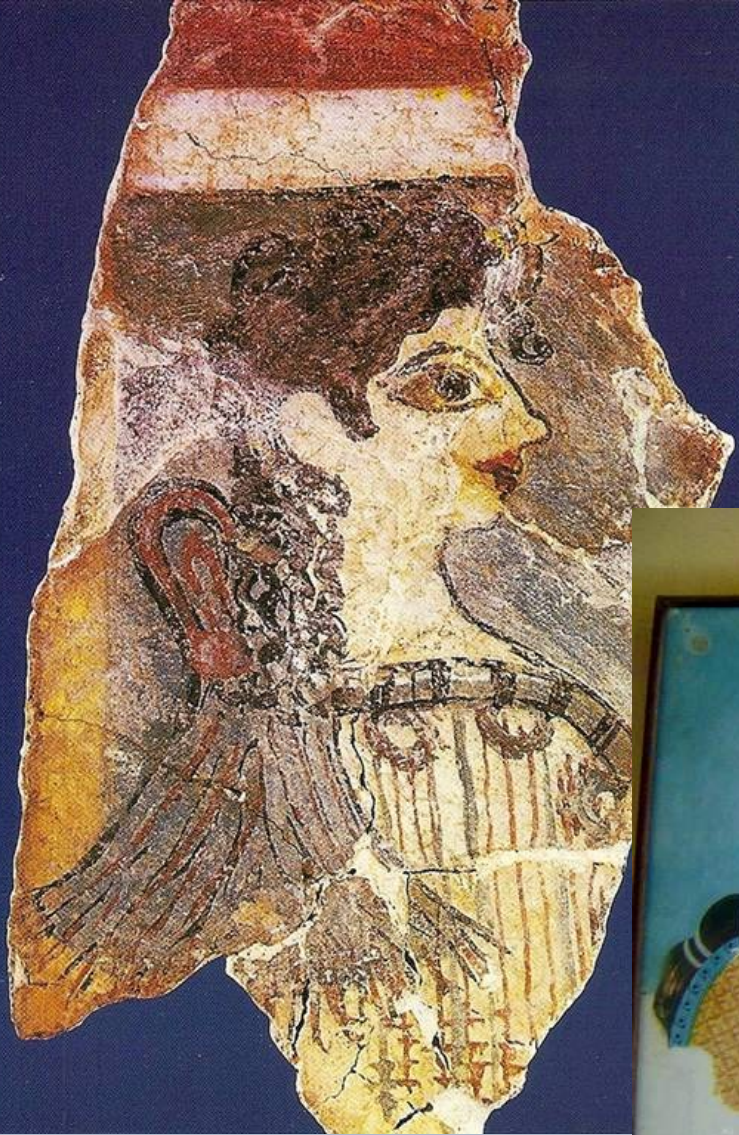
Pohled na část areálu paláce ve Faistu ležícího nad Messarskou nížinou

Disk z Faistu, 2. tis. př. n. l., neznámé písmo, Archeologické muzeum v Irakilu

Mallia – půdorys paláce a letecký pohled

„Pařížanka“

fresky z Knóssu,
období mladších paláců,
Archeologické muzeum v Irakliu

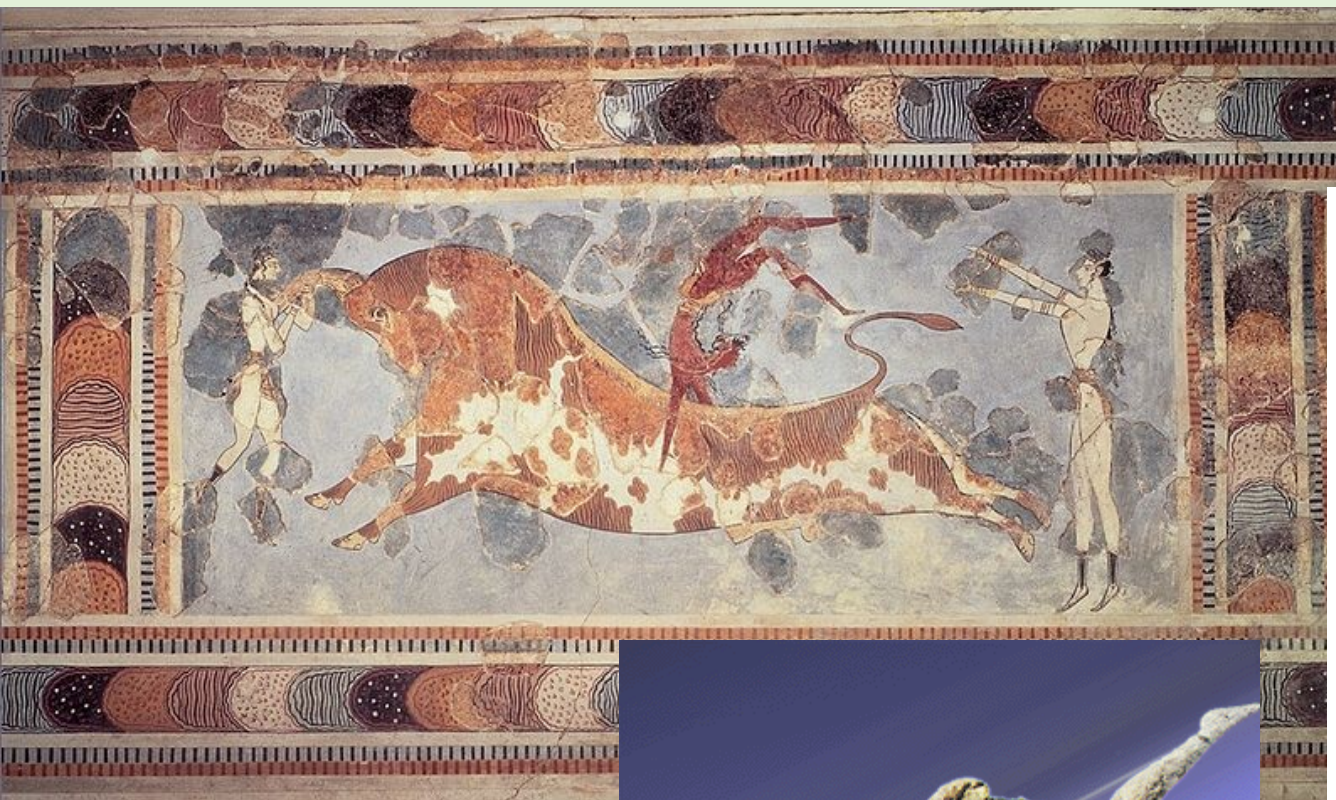
freska s ženami

Knóssos, tzv. **hadí bohyně**, obd. ml. paláců, materiál: fajáns, Archeologické muzeum v Irakliu

Knóssos – freska - **skok přes býka**, obd. ml. paláců, Archeologické muzeum v Irakliu

Knóssos, fresková výzdoba, období ml. paláců, Archeologické muzeum v Irakliu

Rytoforos (průvod s obětinami)

Princ (kněz?) s liliemi

Labrys – dvojbřítá sekera, symbol minojské civilizace

Obuv Minojců, účesy žen

Knossos – freska s procesím, obd. ml. paláců, Muzeum v Irakliu

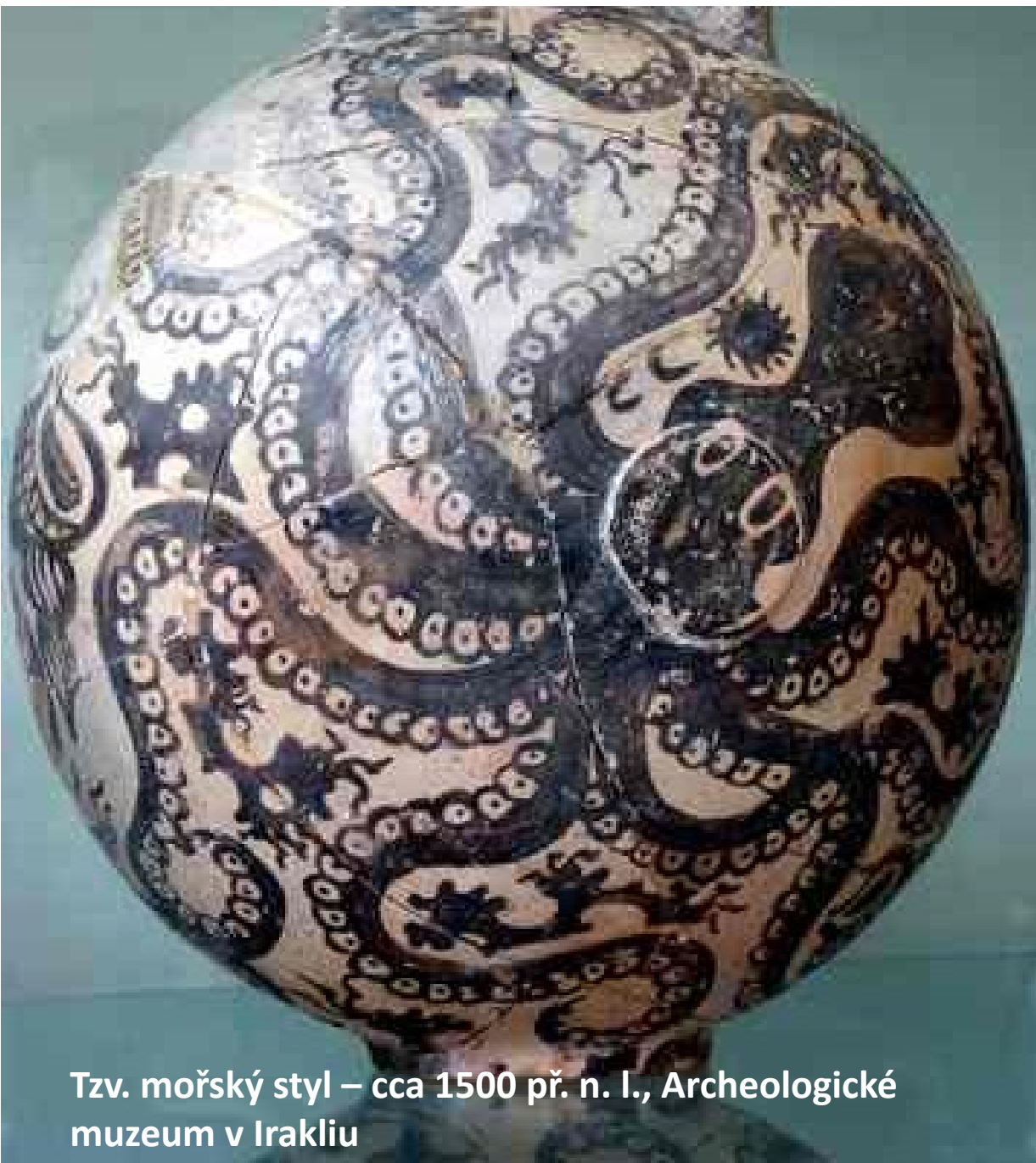

Fresky z Knóssu – přírodní motivy

Období starších paláců – **kamarská keramika**, Archeologické muzeum
v Iraku

Tzv. mořský styl – cca 1500 př. n. l., Archeologické muzeum v Iraku

Písmo minojské civilizace

- více písemných systémů
- na hliněných tabulkách dochováno lineární písmo A – slabičné písmo (znak = slabika)
- písmo nerozluštěno

